

ИЖТИМОЙ СОҶАНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

такомиллашувида Ўзбекистон «Адолат» СДП фракцияси вазифалари ва улар ижроси йўлидаги амалий саъй-ҳаракатлар хусусида

Ҳаммамиз биламиз, мамлакатимизда давлат мустақиллиги қўлга киритилиши билан Ўзбекистон учун иқтисодий ва ижтимоий тараққиётнинг, маданий ва маънавий янгиланишнинг кенг истиқболлари очилди. Танлаб олинган конституцион асосдаги тараққиёт йўлимиз юртимиздаги барча аҳоли манфаатларига мос тушди. Айнан шундай йўл ўзбекистонликларнинг муносиб турмуш кечириши учун кафолат бўла олди. Миллий анъаналар ва маданиятнинг ривожланишини, маънавий-ахлоқий кадриятларнинг қайта тикланишини таъминлади.

Бу йўлни амалга оширишга, иқтисодиётни тубдаи ислоҳ қилишга бешта муҳим ва машҳур тамойил асос қилиб олинди ҳамда ўтиш даври сиёсатида ана шу тамойилларга таянилди. Улардан бири — кучли ижтимоий ҳимоя бўлиб, аҳолининг мавжуд турмуш даражасини ҳисобга олган ҳолда, бозор муносабатларига ўтиш билан бирга одамларни ижтимоий ҳимоялаш соҳасида кучли чора-тадбирлар амалга оширилди.

Ижтимоий ҳимоя ва ижтимоий тараққиёт муаммоларининг ҳал қилиш андозаларидан бири-мураккаб ўтиш даврида қашшоқликка, оммавий ишсизликка, аҳолининг кўчиб кетиш жараёнлари авж олишига йўл қўймаслик бўлди. Мақсад — ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига, очиқ ташқи сиёсатга эга бўлган кучли демократик ҳуқуқий давлатни ва фуқаролик жамиятини барпо этиш деб белгиланди. Уларнинг ҳуқуқий негизини яртиш юзасидан қатор муҳим йўналишларда ислоҳий одимлар ташланди. Улардан бири, яъни, энг муҳими — инсон ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини, ижтимоий кафолатларни ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашни таъминлайдиган қонунларни ишлаб чиқариш вазифаси бўлди. Хусусан, инсон ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини, виждон ва диний эркинлигини тартибга солувчи асосий қонунларнинг тайёрланиши, муҳокама этилиши ва қабул қилиниши қонун чиқариш фаолиятида мутлоқ янгилик бўлди.

Иш билан бандлик тўғрисида, ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида, фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида, таълим тўғрисида, ёшларга доир давлат сиёсатининг асослари тўғрисида виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида қонунлар қабул қилинди. Бу қонунлар бозорга ўтишнинг мураккаб шароитларида аҳолининг энг муҳтож табақалари манфаатларини қонун кучи билан ҳимоя қилишгагина эмас, балки одамларнинг маънавий, ижодий имкониятларини намоён қилишга,

ислохотлар учун мустаҳкам ижтимоий замин яратишга ҳам имкон берди. Буларнинг ҳаммасида мустақил Ўзбекистоннинг илк Конституцияси — давлат ва жамият ҳаётининг Асосий қонуни қабул қилингани қонун чиқариш фаолиятининг гултожи бўлди.

Давр *ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини* тобора такомиллаштириб бориш вазифасини ҳам қўя бошлади. Бу ҳол Ўзбекистонда таркиб топган мавжуд сиёсий кучлар — сиёсий партиялар олдига ҳам масъулиятли талаблар қўйди.

Жумладан, «Адолат» СДП мамлакатда амалга оширилаётган «Ислохот ислохот учун эмас, авваламбор инсон учун» тамойилига риоя қилган ҳолда, кучли ижтимоий сиёсатни қўллаб-қувватлаш орқали давлат ижтимоий дастурларини бажаришда фаол иштирок эта бошлади. Ижтимоий адолат тамойилларини мустаҳкамлаш, аҳолининг энг муҳтож қатламларини ижтимоий ҳимоялашнинг кучли воситасини яратишда мамлакат раҳбариятининг стратегик йўлини қўллаб-қувватлади ва бу йўлда унга яқин кўмакдошлик қилди. Хусусан, ижтимоий ёрдамни унга муҳтож бўлган шахсларга бериш, бундай ёрдамнинг аниқ мақсадга йўналтирилганлигини кучайтириш, нафақалар ва бошқа тўловлар тизимини аҳолининг реал даромадлари билан боғлаган ҳолда уйғунлаштириш ҳисобига ижтимоий ёрдамнинг таъсирчанлигини ошириш ташаббускорларидан бўлди.

Масалан, партиянинг ўтган — 2009 йил 5 ноябрдаги V Қурултойида қабул қилинган сайловолди дастурида алоҳида кайд қилинганидек, аҳолининг ҳаддан ташқари камбағаллар ва бойларга бўлиниб табақаланишига йўл қўймаслик, аҳоли турмуш сифати кўрсаткичларини янада яхшилашга қаратилган аниқ саъй-ҳаракатларни амалга ошириш — партиянинг асосий вазифасига айланди. Бир сўз билан айтганда, «Адолат» СДП ўзиини анъанавий социал-демократиянинг ижтимоий адолат тамойили ва кенг кўламли ижтимоий дастурларнинг амалпа оширилишини таъминлайдиган кучли давлат ғояларини қўллаб-қувватлашга қодир куч деб билди ва бугунги кунда ҳам у айна шу позицияда турибди.

Аҳоли даромадлари ва халқ фаровонлигини узлуксиз ошириб бориш, кенг миқёсдаги ижтимоий дастурларни муваффақиятли амалга ошириш масалалари «Адолат» СДПнинг доимий диққат марказида бўлиб келмоқда. Айна кезде, партия — ижтимоий-иқтисодий масалаларни фақат давлат ҳокимияти органларининг самарали хатти-ҳаракатлари билангина ҳал этиб бўлмаслигини яхши билади. Шу сабабли, «Адолат» СДП меҳнаткашлар ва иш берувчилар ўртасидаги ижтимоий шериклик муносабатларини мустаҳкамлаш, мулкчилик шаклидан қатъий назар, корхоналарда ишчиларнинг меҳнат шароитларини яхшилаш, бизнес тузилмаларнинг ижтимоий масъулиятини янада ошириш ва бу борада қонунчилик базасини

такомиллаштиришни муҳим вазифа деб ҳисоблайди.

Агар ўқиган бўлсангиз ёхуд эсингизда бўлса, мухтарам Юртбошимиз ҳали 1996 йилдаёқ **«Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир»** китобида шундай ёзган эди:

«...Ялпи ижтимоий ҳимоялаш тизимидан ишончли ижтимоий кафолатлар ва аҳолини итимоий қўллаб-қувватлаш тизимига изчиллик билан ўтиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Адолат тамойилларига изчиллик билан риоя этиш қондаси янгиланган ижтимоий сиёсат қурилишига асос қилиб олинди.»

Бугунги кунда асос қилиб олинган айти шу — янгиланган ижтимоий сиёсат ижтимоий соҳанинг асосларини ташкил этмоқда дейишга том маънода асосимиз бор. Хўш, бу асослар нималарда кўринади? Бу асослар ислохотларнинг, хусусан, ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш йўлида олиб борилаётган қонун ижодкорлигида ёрқинроқ кўриниб турибди, десак янглишмаган бўламиз.

Фикримиз тасдиғига давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлис палаталари қўшма Мажлисида қилган маърузасидан келиб чиққан ҳолда қараш керак бўлади, албатта. Маърузада айтилдики, Ўзбекистон олдида турган устувор вазифаларнинг барчасини ҳал қилишда Парламентимизнинг олдинги таркиби мамлакатимизда олиб борилаётган ижтимоий-сиёсий, социал-иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш ишида катта аҳамиятга эга бўлган 250 дан зиёд қонунни қабул қилиб, муҳим ҳисса қўшди. **«Қабул қилинган қонун ҳужжатларининг сифат ва асосланиши тубдан яхшиланди, — алоҳида урғу билан таъкидлади Юртбошимиз. — Умумдавлат ва минтақалар ўртасидаги мутаносиблик ва уйғунлик янада самарали таъминланмоқда.**

Сиёсий партияларнинг мамлакатимиз олий қонунчилик органи, жойлардаги ҳокимият, вакиллик органлари фаолиятидаги роли ва таъсири сезиларли даражада ошди.»

Берилган бу баҳо ва бу таъриф Ўзбекистон «Адолат» СДПнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасида фаолият кўрсатаётган фракцияси фаолиятига ҳам бевосита тегишлидир, албатта. Шу нуқтаи-назардан, фракция бугунги кунда Президентимиз йўл-йўриқларига асосланиб, ўзининг палатадаги янги таркиби билаи қонун ижодкорлиги ва назорат-таҳлил-фаоллиятида қисқа ҳамда ўрта муддатли стратегик вазифаларни белгилаб олган. Масалан, қонун ижодкорлиги фаолияти борасида 20 дан зиёд қонунлар ташаббуси билан чиқишни кўзлаб турибди.

Яна бир жиҳати Ўзбекистон «Адолат» СДП ўз сайловолди дастурида — истиқлол йилларида мамлакатимизда — жамиятимизда хотин-қизлар роли ва мақомини ошириш, уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш масалалари давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланганини

қайд этган ҳолда, хотин-қизларга тааллуқли қонунчиликни янада такомиллаштириш, уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, ижтимоий ҳимоя қилишни кучайтириш каби кенг кўламли ислохотларни изчил давом эттириш тарафдори бўлиб қолишини баён этган. Зеро, мамлакат келажаги, бахт-саодати ва унинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ҳамда маънавий юксалиши учун бўлгани каби, партиямиз учун ҳам хотин-қизларни давлат ҳокимияти органлари фаолиятининг барча жабҳаларига жалб этиш, чуқур билим ва касб маҳоратига эга хотин-қизлар учун янада кенг имкониятлар яратиш — ниҳоятда муҳимдир. Бу, ўз навбатида партиямиз учун сайловолди дастуримизда қайд этилганидек, **«Демократик ҳуқуқий давлат ва адолатли фуқаролик жамияти барпо этиш йўлида яна бир муҳим омил бўлиб хизмат қилади.»** Қолаверса, бу мақсад ҳам — ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш масалалари сирасига киради.

Айни шу жиҳатдан қараганда, аҳолига сифатли тиббий хизмат кўрсатишнинг аҳволи, хотин-қизларни ижтимоий муҳофаза қилиш ва уларнинг жамиятдаги ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоя қилишда касаба уюшмаларининг ролини ошириш, қишлоқ жойларида аёллар тадбиркорлигини ривож топтириш ва уларни ижтимоий муҳофаза қилиш, одам савдоси билан боғлиқ муаммоларга ечим топиш, мактабгача таълим истиқболларини белгилаб олиш сингари кўпдан-кўп масалалар юзасидан «Адолат» СДП фракцияси ўзининг назорат-таҳлил фаолияти орқали Парламент сўровлари ва Парламент эшитувлари ташкил этишни режалаштиргани муҳим аҳамиятга эгадир.

Партия жамиятда қонун устуворлигини таъминлашга қаратилган ўз интилишларига кўра, сайловолди дастурида суд ҳокимияти обрўсини мустаҳкамлаш, суд мустақиллигини таъминлаш, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш соҳасини янада кенгайтириш вазифаларини ҳам олдимизда турган беш йилликнинг энг муҳим вазифаларидан бири — пировардида уларнинг ижроси ҳам бевосита ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш жараёнларига хизмат қилади, деб ҳисоблайди. Чунки, Президентимиз **«Кучли ва адолатли суд ҳокимияти бўлмаган жойда қонун ва адолат талаблари бузилиши муқаррар»** — деганларидек, кучли ва адолатли суд ҳокимияти бўлмаса — адолатлилик ғояси амалга ошмайди, барчанинг қонун олдидаги тенглиги таъминланмайди, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатлари ҳимоя топмайди ва ҳақозо... Шу боисдан ҳам бу йўналиш партиямиз фракцияси ва барча (қуйи ҳамда юқори) даражадаги депутатларимиз фаолиятининг энг асосий бош йўналиши бўлиб қолаверади, албатта.

Давлатимиз раҳбари 2008 йил 15 июлда **«Инновацион лойиҳалар ва**

технологияларни ишлаб чиқаришга татбиқ этишни рағбатлантириш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорга имзо чекканидан хабарингиз бор. Бу қарор бугунги кунда партиямизнинг ташаббуси бўлган — инновация ва инновацион технологияларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш, олимларимиз яратган ва яратаётган ихтироларни, янгиликларни, кашфиётларни ҳаётга муваффақиятли татбиқ этиш, хусусан, «Баркамол авлод йили»да иктидорли ёшларни илмий фаолиятга кўпроқ жалб этиш имконини бермоқда. Демак, Ўзбекистон «Адолат» СДПнинг мамлакат Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги фракцияси олдида бу йўналишни ҳам янада такомиллаштириш вазифаси турибди. Негаки, бу йўналишда эришилган ҳар бир иқтисодий ютуқлар, аниқроғи, иқтисодий кўрсаткичлар мамлакатимизда «Инқирозга қарши чоралар» Давлат дастури талаблари ижросига бевосита ҳам, билвосита ҳам хизмат қилади. Зотан, бу йўналиш мамлакатни модернизция қилишда ва ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришда жуда катта ўрин тутди.

Мухтасаргина айтадиган бўлсак, фракциямизнинг белгилаб олган яқин ва ўрта муддатли стратегик режаларидан бири бўлган ижтимоий соҳанинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш масалалари — мамлакатимизда кечаётган социал-иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий соҳалардаги ислохотлар билан ҳамоҳангдир.

**Собир ТУРСУНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси
Қонунчилик палатаси депутати**

«Adolat», 2 апрель 2010 йил, 15-сон